

B é - v e z e t é s.

Ki-lépünk két Hazának Néző-piattzára, e-lejébe' a' Közönség' Ítélo-székinak, és be-nyújtyuk Urániánknak első Szüleményét kedves Olvasóinknak . . . Által-látjuk tökéletessen, mind Méltóságát azon Közönségnek, melly által kívánunk olvastatni, mind azon Tízteletet, mellyel annak tartozunk; érezzük egész Erejében azon Kötelességeket, mellyeket magunkra válaltunk, és mind ezeket ö sz v e - v é v é n indítatunk arra, hogy itt, bővebben, mint sem Köz-jelentésinkben lehetett, le-beszélljük mind azt, a' mi ezen Munkát illeti, és a' mellyek szerént kívánunk meg-ítéltetni.

A' ki Hazánk' Litteratúrájának valóságos Allapotját tudja, nem kételkedik az, hogy illy folytatott Írás, mind hasznos, mind pedig, hogy most van, éppen alkalmas Ideje azt közre-botsátani.

Bé-vezetés.

Hogy ezen Állításunkat meg-bizonyítsuk, illő, hogy röviden elől-adjuk: Mik? és mi Végre valók a' folytatott Írások?

Minden Írás, a' melly több-féle Tárgyakat foglal, és bizonyos Időkben jelen-meg, neveztetik folytatott (periodica) írásnak.

Külömbőségét tehát Foglalattya, és Ideje határozza . . . Tudományos, Országos Dolgok, a' Kereskedés, a' Szép, és még a' Kézi-mesterségek-is lehetnek Tzéllyai's Tárgyai . . . Idejekre nézve lehetnek Mindennapos, vagy Héti-levelek, Hólnapos, vagy Fertály-efztendei Írások.

Méltó, hogy Számot adjunk a' felől, hasznos-é, a' minn törekedünk, és mire valók az illy Írások?

Külömböznek ezeknek Következései a' Izerént, a' mint a' Nemzet, és az Olvasó-közönség az Esméretekben elől-mentt, vagy hátra-maradtt.

Ott, a' hol hofzfú Szunnyadozásból a' Nemzet fel-ébred, magát érzeni kezdi, érzeni a' Gondolkozásnak Betsét, és a' fzelid Tudományok' Méltóságát, ott ezek az Írások Kiáltó-szó a' Pulztában, melly az Otakat egyengeti. — Azon Nemzetek, a' mellyek az Erő', virágzó Allapot', és Halhatatlanság' Ösvényén meffze-haladtak, az első Póltzon Helyet fogtak, nem kevés Részt tulajdoníthatnak az illy Írásoknak. A' *Spectateur*, mellyre Popé-k és Addison-ok nem általlották Kezeiket tenni, az *Encyclopedia*' Írói, mellyeket csak a' Kortsúdós gyaláz — és az illy több, minden Nemzeteknél el-terjedt Írások' számatlan Serege elég Bizonyság ezen Jegyzés' Erősítésére.

Minden halkal, és léptsönként tenyész a' Természeten; ez a' nagy Alkotó el-kerül szorgossan minden Híjánosságot, minden Rést, minden Ugrást, a' maga nagy Művében. Nem lehet a' Vak eggyszerre élesen Látó, a' Tudatlan — bölts. Lassan, de

Bévezetés.

annál bizonyossabban élesül az Értelem, fényesedik az Elme, lágyúl az Érzés, és tisztítottatik az Ízlés. . . . A' Setétségből sebessen tett Lépés, a' fényes és szűrő Nap-fényre, Vaksággal büntette a' Vakmerőt, vagy Gondolatlant.

Bizonyos Idejig Fátyol alatt munkál mindenben ez a' nagy Mester; el-fedi terhes Méhében Gyümölcstét, és midőn el-tűrheti a' Levegő' Terhét, akkor telzi-ki azt annak. Tejfel táplállya az Tsetsemőt, és gyenge emésztetű Étkekkel az kisdéd Allatot. — Artalmas a' Tudomány olyannak, a' ki véle élni nem tud, — az Értelem annak, a' ki azt vezetni nem tudja.

Tsendes, szelíd, okos, 's vigyázó Kétfítésében a' hasznos Gondolkozásnak, követik az illy írások ezt a' jól-tévő Anyát. —

Nehéz a' Tudományok' Útja, Kezdeté darabos, és únalmas, el-rettenti a' Félénket, és le-veri az Erösset-is. . . . Ezen írások
rö-

Bévezetés,

röviden, kedveltető Színbe' esmértetnek Magunkat, Magunkkal, és a' körülünk-való Tárgyakkal; édes Formában el-fogadtatják velünk azt, a' mit az Embernek tudni szükség, hogy — Ember legyen, szokattnak a' mi belső Tehettségünk' Gyakorlására, melyet, vagy Henyéségből, vagy Butaságból félre-vetünk. . . .

Az Értelem minden okos Lélek' örökös Jussa. — Hol az a' Hatalom, melly ennek Tüzét el-fojthassa? . . . de ki-is lenne az az Irigy, a' ki Lételünk' első Díszfét, ezt az igaz Isten' Képét, mellyet Petsétül reánk nyomott, rólunk le-ragadni akarna? — Hasznosok az illy írások abban-is, hogy nem zárják az Értelmet a' Tudosok' kevély Kö-falai közzé, nem szorítják a' négy Tudománybéli Karok' Róstélljai-közibe; . . . Minden, a' ki érez, és ért, el-fogadhatja Intéseit. — —

Setét, és komor a' mély Tudományok' Tartománnya, és a' —Böltesség' egygyüjtő

Bévezetés.

's kedves; fennyen hágó a' Túdósság — az életbéli Okosság Kézzel-fogható. Sükeretlen amaz, szépen gyümölsöz ez. . . . A' sivatag Túdósságot, hafzna-vehető Tudománnyá tenni, a' képzelt és Ször-fzál-hasogató Elzeskedéseket, az Élet', Jó-erkölts', és a' Köz-társaság' Tzéllyaihoz alkalmaztatni, a' Böltsességet, mint Szokrátes az Égből le-hozni — ez-is egygy Hafzna az illy Írásoknak.

Határ és Végek közzé szorítatott az emberi Elme. A' tudni-méltó Dolgok egész fzéles Vidékjeit nem hatja által egygy Tekintettel semmi Szem. . . . Az Igasságok' ölfzefontt Lántzát tagonként lehet tsak el-fogni: el-tévelyedel, ha azoknak tsak egygy Szemét el-cjted! — Az illy Írások azok a' Tár-házak, a' mellyekbe az Igasságok egygyenként le-rakatk, a' jó Mag hintetik, a' *Mátérialék* le-tétetnek, mellyekből lassan emelkedik-fel a' Böltsességnek szép Palotája Egygy Részek, a' mellyekből egygy nagy Eg éfz farmáltatik. —

Mi-

Bévezetés.

Midőn már a' Nemzet ki-kél az Járó-fz íjj alól, és férjfiúi Erőbe lép, midőn többet el-fogad, és erősebbet meg-emész, akkor az illy Írások más Formát öltöznek magokra.

Minden Igasság jó — de azt a' Hely, és Idő teszi munkássá. . . . Akkor az illy Írások azon rakodó Helyek, melyekbe' fok jámbor Haza-fi Jó-kívánásainak Titkait le-tetzi, Szívének egész Tellyességéből Feleihez szól — szól, és reá-figyelmez a' Haza.

Minden Igasság jó — de azt a' Szín, és az Ábrázat teszi kellemetessé . . . Minden Igasság örökké-való, maradandó — de Köntöse változik . . . Az illy Írások az Időnek és Századnak Kedvét kísírik, az Igasságokat, a' mint minden Idő-pont szereti, úgy adják-elé, és így teszik a' Jót — Köz-jóvá, mert azt meg-szereltetik.

Azon

Bé-vezetés.

Azon , némelly Fel-hevülésében fok jó-
zan Elmének szerzett apró Munkák , mel-
lyek kissebbek , mint sem hogy Könyvé,
de fontossabbak mint sem hogy Semmivé
legyenek , illy Írásokban záratnak , és a'
Semmivé-lételtől meg-mentetnek.

Ne hogy hofzfzas legyek , el-kerülöm
minden Hafznait eggyenként elé-szám-
lálni: de nem lehet fokaknak bal Vélekedé-
seket nem igazgatnom , kik az illy Írásokat
ártalmasaknak hiszik.

Nem lehet azt tagadni , hogy olly Or-
szágokban , hol ezek szerfelett meg-sza-
porodtak , Tzéllyaikat , és Méltóságokat
el-vesztették , Motskolódások , személyes
Tsatak' Piattzává , tudós Ütközetek , és a-
latsony Indúlatoskodások' Hellyévé változ-
tak , Bérbe fogadott Szolgákká lettek , és
magokat Arrúba botsátották. . . .

Sohajt ezekre az igaz Litterator , és ké-
ri az Eget , hogy ójjon ezen Tudományok'

Mé-

Bé-vezetés.

Mételyétül. De átaljában nem kárhoz-
tatja, a' Jót, mert rosz Végre fordíthatik.
A' Vissza-élés nem tesz valamelly magában
jó 's hasznos Dolgot útálatossá, és nem
rontja-el annak helyes Élését.

Sokszor (azt mondják némellyek) az
illy Írások — a' Bujaság', és Fajtalanság'
Postái. —

— Meg-történik az-is! . . . De itt, Hazánk'
Színe és Oltára előtt, hajtsa-meg Térdjét
Músánk, esküdjön így, szentül és meg-tör-
hetetlenül: „Minden jámbor Haza-finak örök
Gyűlölsége szálljon reá, minden józan Szív,
és jó Léleknek Meg-útálása essen reá, a'
jövő Nyom' Átka, és Pirongatása kövesse,
ha el-felejtí valaha a' tiszta Gondolkozás-
nak, szép Erkölcsöknek, Hazájának
és Fejedelmének tartozó Kötelességeit,
. . . Önnön Szerzői lesznek az Elsők, kik
Porrá égetik Leveleit, ha azok döglelete-
sekké lesznek; Gyalázattal bélyegzik Nevét,
ha valaha ez a' gyenge, és ártatlan Mú'sa
Méreg-keverővé változik.“

Bévezetés.

Hátra van az Eggy, hogy meg-mutasuk, ha van-é az illy írásoknak Helye és Ideje nálunk ?

Jó Királyunk' Akarattya, Mindnyájunknak Kívánsága Nemzeti-Nyelvünk' Virágozása . . . Ez az a' *Palladium*, melly fenn-tartja Alkotványunkat; az a' Végvár, a' melly az Idegent, míg Idegen, el-tíltt Határinkról, vagy Haza-fivá által-változtat, az a' Mód, a' melly Nemzetünket Lételeben meg-tartja, az a' Jegy, a melly meg-ójj, hogy a' többek között el ne olvadjunk . . . Eggy illy írás nem Mód-é vallyon a' Nyelv' Tisztítására, és Terjesztésére ? —

Hízelkedni mindég, de a' Közönség előtt éppen nagy Alatsonyság . . . Nem vezü balúl fenki, ha azt állítjuk, hogy általjában vévén a' Tudományok, nálunk csak Böltsőjekben fekszenek . . . A' ki igen közel véli lenni magát a' Tudományok' me-

Bé-vezetés.

redék Hegyein azok' Tetejéhez, lég-melz-
szebbszágon az attól. . . . Illy írás nem
tehető még-is valamit a' szép és jó Tudos-
mányok' Tökéltetésében? — Kitsinyt u-
gyan, de annyit tenni, a' mennyit lehet,
szoros Kötelesség. . . .

Az erkölcsi Romlottság ugyan, Hálá-
legyen Hazánk' Örző-angyalának, nem vertt
még nálunk mély Gyökeret: de a' Virtus-
nak-is van tulajdon Kellemetessége;
ezt közzé-tenni — erősíteni a' Gyengét,
vezetni az Indúlót, alkalmas lehet talán
írásunk?

Nem haszontalan Kívánsága az a' jó
Haza-szeretőnek, ha a' régi Szer-tartá-
sokat, a' mennyire azok eggyezhetők az
Időnek Szükségeivel, örökké Tartóknak
lenni akarja. . . . Ez ad a' Nemzetnek tu-
lajdon Formát, ez ad álló Erőt, ez ójja-
meg a' Zavarodástól.

„Míg

Bé-vezetés.

„ Míg nemzeti farkallatos Törvényeink
lesznek Talp-kövei Alkotványunknak, Szer-
tartásaink szentek, Anya-nyelvünk élő, és
az eredeti magyar Vér, Fő-része Karakte-
rünknek — addig, és csak addig állunk. „

Ígértük, és meg-is álljuk, hogy egy-
lesz Fő-Tzélunk közzül ezt a' Nemzeti
Karaktert fenn-tartani, erősíteni,
és vezetni.... Magunk Szíve meg-győz
a' felől, hogy ebbe' a' leg-kissebb Tö-
rekedés-is, hasznos Törekedés. — —

Eredeti *) Munkák vezetik a' Népet
a' jó Formálásra. Hidegen hadjuk-el a' Né-
ző-piatzot Jázon' és Meduza', Fédra' és Hi-
politus' Történetei Látása után — és Kön-
nyel telik Szemünk ha azon, a' körülünk
történt Dolgokat látjuk, és ha a' magunk
Környül-állásit, a' Játék-színben újra fel-ta-
láljuk . . . Úgy van alkotva az emberi
Szív,

*) *Liberaper vacuum posui vestigia princeps
Non aliena meo pressi pede. Qui sibi fidit
Dux, regit Examen* —

H o r a t.

Bévezetés.

Szív, hogy semmi néki nem tetszik, a' melly valámelyre reá nem tartozik. A' Közéletből-való *Scénák*, mindennap elől-forduló, Hazánkat 's magunkat illető Dolgok' ellen-állhatatlanúl vonsznak magokhoz. A' mennyire tehát kis Erönk ér, Fel-tételünk az-is, hogy magunkból 's körülünk merítsünk, — el-hitetvén magunkkal azt, hogy szebb a' Fülemile természeti Erdei-tsatsogása, az Kanáriai-madár' költsön vett módos Süvültésénél. . . .

Az ízlés a' jó Erkölcök' Szülő-annya. A' komor Virtus el-vefzti e' nélkül leg-szebb Tulajdonságát a' Szépséget — az Élet Édességét — a' Tudomány kedveltető Hafználatosságát. . . . Ezt terjeszteni szép Hazánkban, a' helyes ízlés által még szebbé tenni, bódogabbá az Életet, kellemetesebbé a' Lételt — ez-is, úgy véljük, nem ártalmas Igyekezet.

Az, hogy ezen Munkát különössen az Állzonyi-nemnek szántuk, nem zárja

(())

Bé-vezetés.

ki a' Férjfiakat-is. Kívánunk a' bõlts ítélõktõl olvastatni, hogy jobbítottassunk — a' Gyengébbektõl, hogy jobbítsunk. Talán lesz itt amott Munkánkban, a' melly Kívánságunk' mind két Részének meg-felel.

Nem bántjuk meg a' Férjfiúi Nemet, ha azt állítjuk, hogy a' Szép Nem, az Ízlés' Uralkodónéja. Lány Érzések hatalmasabban el fogadja mint azt, a' mi Szép. Nem kételkedünk, hogy egy Nemnek Tökéletesítése által a' másnak-is szolgálunk, akár azért, mivel a' házi tisztá Örömet fel-emelni igyekezünk, ha hogy Házastársakból — érzékeny Barátnékat, és kellemetes Társalkodónékat készíthetünk, akár azért, hogy ezen édes Vehiculum által a' Férjfiúi Nem' Tökéletességeire-is munkálunk, vagy annak Vonfzó Természeti Ereje által, vagy azon nemes Vetekedés által, mellyet annak Pallérozása szülhet; akár legalább az Olvasásnak Meg-fzerettése által, a' melly fok Részzeiben Hazánknak, tsak a' jó Könyvek' Nem-léte által fojta.

Bé-vezetés.

tatik-el . . . Leg-szebb Almaink közzül-való
az, ha eggy kellemetes Hazánk' Leányának
unalmas Óráját hafznossan rövidíthetjük.

Ezen Tzéllyaink' El-érésére minden Erön-
ket fel-áldozzuk. Kevés Száma Elő-fize-
tőinknek, a' kiket itt háládóan 's dítsekedve
nevezünk, nem rettentett-el Íntézetünk' Foly-
tatásától, és ámbár melly nagy, és terhes
légyen-is Költségünk, de el-hitetvén velünk
Szándékunk' Tisztasága, hogy a' Hafznost,
hafznosnak meg-nem esmérni lehetetetlen,
bizonyossá télszük, a' Közönséget az eránt,
hogy ha minden Reménységeink ellen, több
Elő-fizetőink nem jönnének-is, és minden Se-
gítség nélkül hagyatnánk-is, magunk Ere-
jével az Elztendőt ki-visszük, és Jó-szándé-
kunkat félbe nem szakasztjuk.

Eggy édes Kötelesség fekszik rajtunk,
mellyet itt közönségessen tellyesítünk. Egy
Hazafi, a' ki titkossan és Rejtekebe sum-
más Adakozásával Lételét tsetsemő Urá-
niánk'nak fel-tartotta, el-vonta magát Há-

Bévezetés.

kádatósságunk elől , és rajtunk azt az édes Terhet hagyta , hogy egyenessen néki véle nem adózhatunk : Nem halgathatjuk el azt mindazáltal egészen , és itt a' Közönség előtt azt háládóan említjük. Az a' Gondolat : hogy egy jó Intézet' Fenn-állása az ő Kezei' Munkája , — és a' maga nagy Szívének Meg-elégedése , éppen Szívéhez illő Jutalom. . . . Azon Kezet , mely által hozzánk jutott Jó-tétele öleljük , nem ezért tsupán , de leg-inkább hogy bölts Vezetésével , Támogatásával ugyan az volt Fő - meg-tartója Igyekezetünknek. Kívánánk mind Kettőt az egész Világnak nevezni — Szívünk' háládatos Tifztelettel nevezni mindég !

Gyenge Leányka ! indulj - el immár - ki mértt Utadon , emlékezzél - meg Mennyei Származásodról — Taníts ! és igyekezz tetszeni ! Légy tífzta , és kellemetes ! Légy hasznos Társalkodónéja Hazánk' fzelmes Leányinak , a' kik közzé most kibotsátunk.

Az